

Analiza unui material arheologic precum amforele, reprezintă o temă dificilă de cercetare, cu toată aparenta simplitate a unor artefacte ușor recognoscibile, mai ales dacă cercetătorul îți propune să obțină mai mult decât o înșiruire de forme. Autorul volumului pe care îl prezentăm, dr. Piotr Dyczek, șeful Misiunii Arheologice Poloneze la *Novae* (Bulgaria), s-a încumetat să scrie această carte, în urma multor ani de cercetări efectuate în aria Dunării de Jos.

Volumul este structurat într-o introducere urmată de trei capitole, din care ultimul reprezintă corpul lucrării. Introducerea fixează de fapt obiectul cercetării precum și informațiile pe care aceasta le poate furniza, mai exact, importanța studierii amforelor pentru cercetările asupra economiei antice. De asemenea autorul identifică factorii care influențează nivelul cercetării, precum necesitatea colaborării inter-disciplinare, dar și stadiile diferite de cercetare și mai ales publicare, care variază semnificativ de la un sit la altul. Un alt element important este metoda de lucru, autorul pornind de la fixarea limitelor în timp și spațiu ale studiului său. În ceea ce privește lucrările de referință, autorul menționează că a pornit de la modelul oferit de studiile referitoare la amforele din Panonia și Moesia Superior. Probabil că acesta se referă la identificarea tipurilor, pentru că, așa cum se observă mai ales în capitolul III, modelul de prezentare a fiecărui tip de amforă pare să fie binecunoscuta lucrare a lui Peacock și Williams, *Amphorae and the Roman Economy*, din 1986. Având în vedere tocmai stadiul diferit al cercetării: siturilor din aria studiată, autorul nu s-a aventurat pe tărâmul statisticii, pentru a nu lansa teorii eronate asupra circulației unor anumite tipuri sau asupra importanței anumitor situri.

Primul capitol al lucrării începe cu fixarea limitelor teritoriale ale studiului, principalul criteriu fiind cel economic, subliniindu-se că granițele statelor, antice sau mai ales moderne sunt mai puțin semnificative. Drept arie principală de studiu a fost aleasă Moesia Inferior, la care au fost adăugate Oltenia și sudul Munteniei. Alte argumente ale autorului, în favoarea alegerii sale, sunt caracteristicile geografice dar mai ales structura sistemului defensiv al zonei, care au influențat considerabil dezvoltarea urbană și economică. Criteriile sale sunt confirmate și de distribuția ștampilelor militare de pe materialul tegular, sau tocmai a amforelor. Concluzia sa este că dezvoltarea comerțului inter-provincial și implicit a economiei unei regiuni avea prea puțin de-a face cu granițele administrative (p. 10 –11).

Limitele cronologice ale studiului au fost stabilite în concordanță cu evenimentele istorice din regiune. Astfel limita de început a fost considerată a fi înființarea provinciei Moesia în anul 15 p.Chr., în timp ce limita de final a fost determinată de perioada crizei economice a secolului III p.Chr., și de faptul că la sfârșitul aceluși secol a apărut un nou tip de administrație și noi relații economice la nivelul Imperiului, ceea ce a dus la schimbări majore în structura și direcțiile comerțului inter-provincial.

Autorul menționează și alte elemente care au contribuit la dezvoltarea regiunii, precum existența unei structuri geografice favorabile, marcată de dunăre și marea Neagră, sau prezența masivă a unităților militare. De altfel marea majoritate a materialului analizat provine din situri cu caracter militar.

Capitolul II se concentrează asupra metodologiei, începând cu o scurtă prezentare a morfologiei amforei și a terminologiei specifice. De asemenea autorul explică sistemul ales pentru alcătuirea tipologiei, dând întâietate formei asupra pastei, cu alte cuvinte forma este primul criteriu întrucât ea caracterizează un centru de producție și era astfel recunoscută de consumatorii antici – știau automat ce produs conține amfora și de unde provine. Nu este însă subestimată nici analiza pastei, care este importantă pentru determinarea originii vasului și a tehnicilor de fabricare.

O parte consistentă a acestui capitol este dedicată trecerii în revistă a principalelor tipologii, începând cu Dressel, apoi a studiilor epigrafice, regionale și de sit, precum și a mai recentelor cercetări inter-disciplinare (8 analize geologice, petrografice, chimice, fizice, etc.). Foarte pe scurt, sunt prezentate tehnicile de confecționare a amforelor, precum și unele informații asupra organizării atelierelor, a costurilor și a aprovizionării cu materii prime. În final sunt trecute în revistă toate atelierile descoperite în aria cercetată. Se poate observa că autorul nu dezvoltă referirile sale la impactul economic al circulației amforelor. De altfel comentariile și concluziile sale referitoare la aceste probleme sunt relativ sumare, dar autorul nici nu și-a propus să cuprindă toate problemele, chiar subtitlul lucrării este *Tipologie*.

Capitolul III este practic tipologia acestor amfore. Autorul a ales un sistem foarte asemănător cu cel dezvoltat de Peacock și Williams și care constă într-o fișă a fiecărui tip de amforă. Această fișă cuprinde echivalențele tipologice, descrierea amforei, tipul de pastă, elementele distinctive, dimensiunile, volumul, originea, distribuția, datele epigrafice, produsul conținut și datarea. Fiecare tip de amforă este ilustrat, iar fișa sa este însoțită de diagrame ale analizei de pastă și de hărți care indică arie de circulație. Acest sistem tipologic oferă maximum de informații, fiind foarte ușor de utilizat și putem presupune un volum de muncă imens din parte autorului. În finalul capitolului, autorul precizează câteva succinte concluzii, subliniind că a realizat această tipologie ca un prim pas în racordarea cercetărilor din această zonă, la tema mai largă a economiei Imperiului roman.

Volumul se încheie cu un foarte util tabel tipologic, precum și cu o vastă bibliografie.

Prin sistemul de alcătuire a tipologiei, studiul se racordează foarte bine cu lucrările similare privind provinciile vestice ale Imperiului. De asemenea prezentarea fiecărui tip de amforă oferă toate datele necesare nu numai pentru identificare dar și pentru sintetizarea informațiilor de natură economică și chiar socială. Într-adevăr această lucrare este un instrument de lucru de primă mână, care a acoperit un gol în cercetarea vieții economice a acestei zone și care vine în ajutorul specialiștilor interesați.

Notă:

D.P.S. Peacock, D.F. Williams, *Amphorae and the Roman Economy. An introductory guide*, London 1986

Mariana Egri